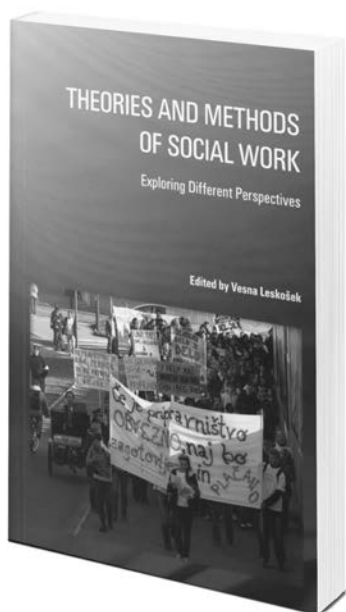

Vesna Leskošek (ur.) (2009)

THEORIES AND METHODS OF SOCIAL WORK

Exploring Different Perspectives

Ljubljana: Fakulteta za socialno delo. 199 strani.
ISBN 978-961-6569-28-6.

Socialno delo, utemeljeno na načelih socialne pravičnosti, enakosti in solidarnosti, je ovira neoliberalizmu; prihodnost tako akademske discipline kot prakse je zato posuta s tveganji in izzivi. (Str. 44.)

V desetih poglavjih trinajst avtoric in avtorjev išče odgovore na tveganja in izzive sedanjosti in prihodnosti socialnega dela ter osvetljuje različne poglede na procese globalizacije in pojav neoliberalizma. Gre za pomemben izziv socialnemu delu, ki nas vedno znova opominja tudi na to, da je socialno delo politično, družbeno angažirano in od nas zahteva sposobnost za delovanje v različnih kontekstih in sodelovanje z različnimi akterji.

Knjiga obravnava kompleksnost preteklega in zdajšnjega družbenega okolja, v katerem se razvijata teorija in praksa socialnega dela. Rdeča nit prispevkov je pregled političnega in družbenega položaja v vsakdanjem življenju ljudi, ki določa naše življenjske izbire ter neposredno vpliva na teoretske koncepte in metode socialnega dela. Delo se loteva dveh vidikov tveganj in izzivov: prvi se nanaša na iskanje odgovora, kako se socialno delo kot znanstvena disciplina in stroka odziva na družbene spremembe in vse večje družbene neenakosti, drugi pa na iskanje odgovora, kako se socialno delo spoprijema z izzivi novega družbenega reda in novimi koncepti ter področji.

Ostra kritika neoliberalne agende, ki je temeljito spremenila teorijo in prakso socialnega dela, je vidna v vseh poglavjih knjige in sega vse od kritike obstoječih metod dela in pristopov v socialnem delu, ogrožanja temeljnih vrednot socialnega dela s pojavom novega javnega menedžmenta pa vse do kritike obstoječih praks socialnega dela v različnih delih sveta. Hkrati delo ponuja nekaj dobrih in praktičnih rešitev, katerih namen je preseganje kritike neoliberalizacije socialnega dela.

Knjiga ima tri dele. V prvem delu (Teorije, metode in zgodovina socialnega dela) nam predstavi življenjsko delo in koncepte socialnega dela nekaterih najvidnejših pionirk – Mary Richmond, Jane Adams, Alice Salomon, Ilse Artl in Helene Radlinske. Avtorji nas opominjo, da zgodovina socialnega dela temelji tako na individualnih kot na kolektivnih pristopih. Kolektivni so izgubljali svoj prostor v socialnem delu predvsem zaradi vpliva postmodernega razumevanja družbe in vse večjega uveljavljanja neoklasičnega ekonomskega diskurza. Ta je v socialno delo prinesel zahteve po minimalnih oblikah intervencij države blaginje pri zagotavljanju socialnih storitev in zahteve po svobodi izbire za potrošnike v sistemu socialnih storitev (str. 16–17).

Staub-Bernasconi kot alternativo obstoječemu *ad hoc* pluralizmu, ki se kaže v parcialnih teorijah socialnega dela in eklekticizmu po načelu »vse je dobro, dokler deluje«, predlaga integrirani pluralizem. Ta izhaja iz sistemskih teorij, ki so znanstveni temelj socialnega dela in po mnenju avtorice najbolje integrirajo teoretske okvirje teoriji in praksi socialnega dela. Za razliko od večine znanih pristopov, ki po

prepričanju avtorice vodijo v slepo ulico (str. 11), se sistemska teorija kot teoretski okvir discipline socialnega dela osredotoča na transdisciplinarne opise in pojasnila struktur, dinamike in transakcij bioloških, psihobioloških, fizičnih, psihosocialnih in socio-kulturnih sistemov, ki vključujejo tako politični kot ekonomski družbeni sistem. Socialno delo naj bi imelo kot veda in stroka dvojni mandat, ki se nanaša predvsem na vlogo mediatorja med uporabniki in družbo, ki jo zastopajo uradi in druge organizacije. Silvia Staub-Bernasconi meni, da ima socialno delo pravzaprav trojni mandat. Ta se poleg vloge mediatorja nanaša na uporabo znanstveno utemeljenih akcijskih smernic in specifične profesionalne etike.

V drugem poglavju Claudia Schneider piše o konceptualnih okvirjih in možnostih uporabe teh okvirjev v obliki metodološkega in teoretskega orodja za raziskovanje razmerij med delovalci in strukturo. Avtorica na podlagi analize nekaterih dosedanjih študij s področja priseljevanja in migracij ugotavlja, da se velik del raziskav osredotoča na strukturo ali delovalce in ne raziskuje povezav med njimi ali te povezave le delno osvetli. Kritično predstavi problematičnost determinističnih hipotez na področju raziskovanja družbenih odnosov in struktur, ki so hkrati tudi redukcionistične, saj prezrejo povezave med strukturo in delovalci. Kot potencialno uporaben model predstavi morfogensko sekvenco Margaret Archer, ki je uporabna kot model raziskovanja socialnih struktur na makro-, mezo- in mikroravni. Avtorica opozarja na potencial, ki ga imajo konceptualni okvirji, med katere sodi omenjeni model za analizo vlog socialnih delavk in delavcev na mikro-, mezo- in makroravni. Predstavljeno metodološko raziskovalno orodje tako osvetljuje priložnosti družbenih akterjev, da postanejo »aktivni sooblikovalci« okoliških struktur (str. 37). Claudia Schneider predstavi konceptualno razumevanje odnosov med delovalci in strukturo na način, ki je relevanten za socialno delo, in tako bralcu podrobneje predstavi in osmisli uporabo orodij, ki se v teoriji in praksi socialnega dela uporabljajo redkeje.

Maria Maiss in Peter Pantucek obravnavata zgodovino socialnega dela v Avstriji. Zaznamovalo jo je pionirsko delo Ilse Arlt. Poklon pionirki je leta 2007 obeležila ustanovitev Inštituta Ilse Arlt za raziskovanje socialnega vključevanja. Ilse Arlt je poudarjala soodvisnost med ekonomsko in osebno

svobodo, zato je aktualna še danes, predvsem z vidika kakovosti življenja, kot jo definirata indijski ekonomist, utemeljitelj teorije socialne izbire in dobitnik Nobelove nagrade za ekonomijo v letu 1998 Amartya Sen in ameriška filozofinja Martha Nussbaum.

Reima Ana Maglajlić Holiček in Mark Baldwin raziskujeta premik socialnega dela od dela s posameznikom k delu v skupnosti. Obravnavata tudi potencialno vlogo akcijskega raziskovanja kot pomembne metode izobraževanja in prakse socialnega dela. Premik k delu v skupnosti je po njenem mnenju viden že v definiciji Mednarodne zveze socialnih delavk in delavcev (IFSW) in Mednarodnega združenja šol socialnega dela (IASSW), saj promovira idejo družbenih sprememb, večanja moči uporabnikov in osvobajanja ljudi, da bi povečali njihovo blaginjo, in to v skladu z načeli človekovih pravic in socialne pravičnosti. Avtorja problematizirata obstoječo definicijo, češ da ne upošteva napetosti, ki nastajajo med praksami socialnega dela, katerih cilja sta popravljanje in izboljševanje funkcioniranja posameznikov ali družin, in aktivističnimi praksami socialnega dela, ki navedene prakse razumejo kot način vzdrževanja neenakosti in položaja kapitalskih elit.

Praksa v Združenem kraljestvu kaže na premik od skupnostnega socialnega dela k oblikovanju storitev v skupnosti. S tem se izgublja aktivistični naboj socialnega dela. Skupnostno socialno delo tako ostaja v domeni mednarodnih projektov in projektov, ki jih financira Evropska unija in katerih cilja sta boj proti revščini in socialni izključenosti ter spodbujanje aktivnega državljanstva. Razlog za ohranjanje skupnostnega socialnega dela je tako dvojen; po eni strani je povezano z raziskovalno tradicijo skupnostnega socialnega dela in prispevkom k znanosti socialnega dela, po drugi strani pa je sredstvo, orodje za spodbujanje koncepta aktivnega državljanstva.

Drugi del knjige (Vpliv globalizacije na teorijo in prakso socialnega dela) se začne s člankom teoretika in promotorja radikalne prakse socialnega dela lana Fergusona. Problematizira neoliberalno dogmo Margaret Thatcher –»ni alternative« (TINA – *there is no alternative*), tržni fundamentalizem in teorije o »koncu zgodovine« ter poziva k obuditvi radikalnih pristopov v socialnem delu s parafraziranjem znamenitega slogana Svetovnega socialnega foruma

»Drugačen svet je mogoč!«. Svetovni socialni forum je potekal februarja 2011 v senegalskem Dakarju in pomeni pomembno protiglobalizacijsko alternativo Svetovnega gospodarskega foruma, ki vsako leto poteka v švicarskem Davosu. Avtor predstavi vzpon in zaton teorije in prakse radikalnega socialnega dela na primerih Združenega kraljestva in Združenih držav Amerike, opozori na renesanso radikalne prakse socialnega dela in predstavi Akcijsko mrežo socialnega dela (SWAN – Social Work Action Network), ki se je oblikovala v Združenem kraljestvu. Predstavi orodja mreže (manifest kot izhodiščni ideološki tekst kampanje, javni dogodki, konference, spletna peticija in spletna stran). To kampanjo in primere aktualnih družbenih gibanj avtor jemlje kot zgled za oblikovanje nove radikalne prakse 21. stoletja.

V šestem poglavju Maria Donevska in Svetlana Trbojevik analizirata vpliv mednarodnih finančnih ustanov na razvoj države blaginjev državah jugovzhodne Evrope in na socialno delo. Še posebej na primeru Makedonije skušata osvetliti neposreden vpliv Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne banke na državo blaginje in prakso socialnega dela. Ugotovita, da je poseganje globalnih finančnih institucij v prakso socialnega dela vidno pri več pokazateljih, kot so: (1) poudarjanje potreb po družbenem razvoju držav, (2) povečana aktivacija populacije in afirmacija te aktivacije pri socialnih službah, (3) poudarjanje upravljanja družbenih tveganj, razvoja socialnih omrežij in civilne družbe ter (4) vključevanje nevladnih organizacij pri razvoju socialnega dela. Odvisnost od razvojne pomoči mednarodnih finančnih skladov in navzočnost tujih strokovnjakov vplivata na zmožnosti oblikovanja neodvisnih razvojnih konceptov.

V sedmem poglavju Vesna Leskošek piše o pojavu »deviantnega tujca« kot o neoliberalnem odgovoru na tradicionalno razumevanje rasizmov in drugih oblik diskriminacije. Ponudi tezo o prenosu rasističnih konceptov v neoliberalno državo blaginje. To se kaže v ambivalentnem odnosu do ljudi, predvsem do ranljivih skupin, saj se utrjuje prepričanje o dveh vrstah ljudi – naših in njihovih, zaslužnih in nezaslužnih. Rasizem je takšno razlikovanje pripisoval rasi, kulturi ali etnični pripadnosti, neoliberalizem pa jih povezuje z delovanjem trga.

Tretji, zadnji del knjige (Participativni pristopi v socialnem delu) nam predstavi analizo treh različnih

pristopov v teoriji in praksi socialnega dela, ki sodijo v polje vključujočih praks socialnega dela. Jana Mali predstavi pomembnost transdisciplinarnega pristopa pri oblikovanju socialnega modela dela z osebami z demenco v domovih za stare, Kati Turtiainen analizira finsko begunsko politiko in predstavi prakso socialnega dela z begunci, ki temelji na vnovični nastanitvi [*resettlement*] in prepoznavanju njihovega družbenega položaja. To je po mnenju avtorice temeljni pogoj oblikovanja normativnih meril vključujoče družbe, Petra Videmšek pa predstavitvi teorije in prakse uporabniškega raziskovanja.

Zanimivo in kakovostno pripravljeno delo nam vedno znova sporoča, da je drugačno socialno delo mogoče, le angažma in zavezanost k ciljem sta potrebna, da takšno socialno delo postane vsakdanja praksa.

Romana Zidar